

Для роботи з електронними документами, діяльності ЦДЕА України важливо гармонізувати, передусім, стандарти та технічні звіти: ISO 14641-1:2012 «Керування електронними документами – Проектування та експлуатація інформаційних систем для тривалого забезпечення збереженості електронних документів. Частина 1: Специфікації»; ISO/TR 18492:2005 «Забезпечення тривалого збереження електронних документів».

Гармонізація та впровадження в Україні міжнародних стандартів є актуальним та важливим завданням, необхідною умовою для переходу до формування єдиного архівного інформаційного простору. Міжнародні стандарти в межах різних сфер (архівного описування, збереження архівних документів, керування документаційними процесами) взаємопов'язані та доповнюють один одного, їх гармонізація та впровадження повинні носити комплексний характер.

Ірина Савченко, Тетяна Даценко

ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ АРХІВІВ З ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ АРХІВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В 20–30-х рр. ХХ ст. (НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ)

На сьогодні архівні установи в Україні відіграють одну з ключових ролей у функціонуванні соціального інформаційного простору. При цьому значення архівів як інформаційних центрів формується в залежності від досить широкого переліку факторів, серед яких провідну роль відіграють як потреби суспільства та державного управління в різноманітній інформації, так і, власне, наявність значного інформаційного потенціалу в архівних документах. Фонди архівів України, сформовані завдяки функціонуванню досить потужної системи комплектування, здатні надати інформацію з надзвичайно широкого спектру запитів від сучасного суспільства. При цьому функціонування архівів як інформаційних центрів поєднує в собі як використання сучасних інформаційних технологій, так і застосування традиційних форм роботи, що були сформовані за попередній період існування архівної системи. Здійснення ретроспективного аналізу формування напрямків та форм використання архівної документації, зокрема на конкретних прикладах архівних установ, є важливою умовою розуміння сучасного розвитку інформаційної діяльності архівів.

Історія Державного архіву Запорізької області (далі – Держархів Запорізької області) є достатньо типовою для великої кількості державних архівних установ на території України. Генетично розвиток Державного обласного архіву пов'язаний зі створенням окружного архівного управління. Саме з його діяльності розпочинається активний розвиток архівної установи як органу влади та місцевого сховища суспільно значимої інформації. Водночас 1920–1930-і роки стали ключовим періодом у формуванні завдань,

організації та методики діяльності архівів, і зокрема, Держархіву Запорізької області, з використання архівної інформації. Попри потужне ідеологічне нашарування в інформаційній діяльності архіву, цей період характеризується інтенсивним розширенням спектру напрямів та форм використання архівної інформації.

Вже в 1920-х роках формуються основні напрями використання архівної інформації в Запорізькому окружному архівному управлінні: з наукової діяльності, ідеологічної та пропагандистської роботи, соціально-правової сфери, і з кінця 1920-х років активізується застосування документів в економічній сфері.

Одним із основних користувачів архівної інформації досить швидко стає державний агітаційно-пропагандистський апарат, у функціонуванні якого архівним документам відводилося особливе місце завдяки ілюстративним та доказовим можливостям. Тож у 1920-х роках серед інших напрямків значна увага архівом приділялася саме забезпеченню агітаційно-пропагандистської роботи. Слід зазначити, що факти першого використання архівних матеріалів у агітаційних цілях відносяться ще до діяльності архіву при музейній секції Губернського відділу народної освіти. У документах Запорізького окружного архівного управління вже за 1925 р. збереглися свідчення про підготовку до виставки, присвяченої 10-річчю першої російської революції [1, арк. 4]. Надалі в 1920–1930-х роках відбувалося звернення до архівних матеріалів для формування виставок з відповідною тематикою. Так, у 1928 р. архівне управління разом із окружним комітетом КП(б)У підготувало виставку з історії запорізьких комсомольських організацій у зв'язку з відзначенням 10-річчя з моменту їх утворення [2, арк. 6].

З 1929 р. активізується діяльність архіву з виявлення та використання архівних документів для соціального та економічного управління. Зокрема, в цьому році Запорізьким окружним архівним управлінням виявлялися справи господарчого управління та благоустрою для окружного планового відділу. Особливістю роботи окружного архівного управління з виявлення документів практичного значення було те, що воно не лише надавало довідки на замовлення установ, але й виконувало тематичні пошуки архівних документів, які потім популяризувалися та пропонувалися для дослідження спеціалістам. Збільшення запитів з економічного управління та особлива увага розвитку цього напрямку від керівних структур сприяли виданню у 1932 р. співробітниками архіву каталога архівних документів практичного значення, до якого увійшли понад 500 об'єктів з 28 галузей народного господарства, у т.ч.: промислового будівництва, енергетики, геології, охорони здоров'я, меліорації, тваринництва тощо [3, арк. 1–50].

Здійснювалася в 1920-х роках в архіві і науково-дослідницька робота. Теми досліджень стосувалися переважно історії робітничого та селянського руху. Слід зазначити, що архів намагався сприяти цій роботі, зокрема, складаючи довідкові матеріали.

Щодо форм використання архівної інформації, то, окрім традиційної роботи дослідників з архівними документами, в 1920-х роках з'являються вже згадувані виставки та виконання звернень від установ та громадян. Обсяг роботи з запитами мав тенденцію до швидкого зростання, що свідчило про збільшення попиту у суспільства на архівну інформацію. Якщо в 1926 р. архів надав 31 довідку, то в 1930 р. – вже 101 [4, арк. 16]. В 1930-х роках працівниками архіву проводилися лекції в установах, готувалися радіопередачі. Так, з 1932 р. по 1938 р. архівом було підготовлено 42 радіопередачі.

Перехід Запорізького архіву до нового етапу, що почався із передаванням системи архівних органів у відання НКВС, позначився і на сфері використання архівних матеріалів. Основним мотивом, яким керувалася держава, передаючи архівні установи до рук контролюючого органу, було отримання доступу до архівної інформації та її використання в інтересах державної безпеки та ідеології. Водночас це передбачало посилення контролю та обмеження доступу до архівних матеріалів.

Нововведенням того часу була необхідність складати до звітності список відвідувачів читального залу і надсилати до Головного архівного управління УРСР до 10 серпня 1939 р. Окрім того, архівні працівники мали перевіряти у кінці робочого дня не лише використані архівні документи, а й всі нотатки, які були зроблені дослідниками [5, арк. 52]. Робота архіву з наукового використання архівних документів відтепер жорстко регламентувалась з центру. Зокрема, від ГАУ НКВС УРСР надходив список тем, які мали розробити архівні працівники для їх подальшого розміщення в наукових збірниках.

Таким чином, впродовж 1920–1930-х років відбувався активний розвиток діяльності архіву з використання архівних матеріалів, який в кінці 1930-х років значно ускладнився з переходом архівної мережі до відомства НКВС.

Список використаних джерел та літератури

1. Держархів Запорізької обл., ф. Р-33, оп. 1, спр. 9. Месячные планы и отчеты, арк. 69.
2. Держархів Запорізької обл., ф. Р-33, оп. 1, спр. 131. Переписка с Истпартом, заводом «Интернационал» о допуске сотрудников к документальным материалам и выдаче единиц хранения временное пользование 11 янв. 1928 – 21 дек. 1928, арк. 8.
3. Держархів Запорізької обл., ф. Р-849, оп. 1, спр. 399. Каталог архматериалов практического значения Запорожского ГИА, арк. 50.
4. Держархів Запорізької обл., ф. Р-33, оп. 1, спр. 160. Месячные планы и отчеты. 14 февр 1930 – 19 ноября 1930, арк. 96.
5. Держархів Запорізької обл., ф. Р-849, оп. 1, спр. 348. Акты обследования архива, протоколы производственных совещаний при Областном архивном управлении 10 янв 1939 – 14 сент 1939, арк. 61.